

Notitie

Contactpersoon Peter te Morsche / Benjamin Flierman

Datum 6 mei 2013

Kenmerk N001-1215434PMM-baw-V02-NL

Natuurtoets sloop en nieuwbouw woning Schoonengweg 8 te Voorthuizen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een mitigatie- en/of ontheffingsplicht¹ geldt en of voldoende ecologisch mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden. Deze notitie geeft dit inzicht.

In opdracht van de heer J. Versteeg heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de sloop van een woning met bijbehorende schuur gelegen aan de Schoonengweg 8 te Voorthuizen. Ter plaatse van de schuur zal een nieuwe woning worden gebouwd.

In deze notitie wordt antwoord gegeven op de volgende vragen:

- Welke natuurwetgeving is van belang
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

De beoogde planlocatie is gelegen in de gemeente Barneveld. De ontwikkeling bestaat uit de sloop van een woning met bijbehorende schuur. Beide objecten zijn aan elkaar gekoppeld. Als eerst zal de schuur worden gesloopt en nieuwbouw van een woning plaats vinden. Na voltooiing van de woning wordt de oude woning gesloopt. De afstand tot het meest nabije Natura 2000-gebied bedraagt ongeveer 3,5 km. Gezien het lokale karakter van de ingreep worden effecten op Natura 2000-gebieden niet verwacht. De afstand tot het meest nabij gelegen deel van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) bedraagt 1,5 km.

¹ In het geval van een omgevingsvergunning is geen sprake van een 'ontheffing' maar van een zogenaamde 'verklaring van geen bedenkingen' die de gemeente indien nodig aanvraagt

Gezien de afstand en de ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS, worden negatieve effecten op voorhand uitgesloten. Voor de beoogde ontwikkeling is alleen de Flora- en faunawet van toepassing.

1.2 Flora- en faunawet

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten namelijk:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij bestendig gebruik of beheer en onderhoud wanneer wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten bestaande uit de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

Naast de bescherming van soorten uit tabel 1, 2 en 3 kent de wet een zorgplicht. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alleen beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen.

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 1 maart 2013
- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data

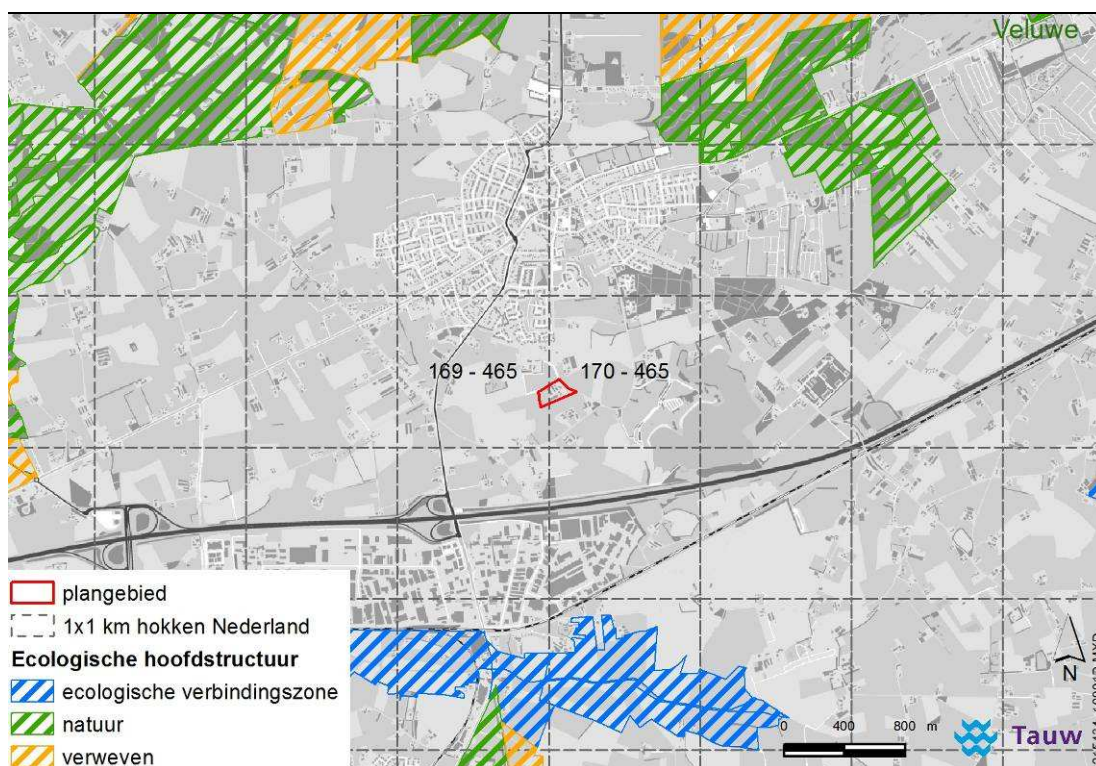
Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten soms niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

Op basis van het oriënterend veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. De beoogde ontwikkeling is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

1.4 Huidige natuurwaarden en effecten

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in kilometerhok 169/465 en 170/465. De onderstaande figuur geeft de ligging van het plangebied en kilometerhokken weer.

Figuur 1.1 Overzicht ligging plangebied

De onderzoekslocatie is gelegen ten zuiden van Voorthuizen, gemeente Barneveld. De locatie bestaat uit een agrarisch bedrijf bestaande uit een woning en drie grote en vijf kleine schuren. De woning en een leegstaande schuur zijn met elkaar verbonden. Deze leegstaande schuur zal in eerste instantie worden gesloopt, waarnaar er op deze plek een woning zal worden gerealiseerd. Na afronding van deze werkzaamheden zal de huidige woning worden gesloopt.

Het plangebied wordt gekarakteriseerd door kleinschaligheid en open graslanden met kenmerkende lijnvormige landschapselementen als houtwallen, struweel en ondiepe watergangen. Het plangebied heeft als hoofdfunctie landbouw. In het plangebied bevinden zich diverse agrarische bedrijven met opstallen, waarvan enkele leegstaan, en diverse rommelhoekjes.

De onderstaande foto's geven een indicatie van het plangebied.

Indicatie plangebied	Foto 1: te slopen schuur buitenzijde
	Foto 2: te slopen schuur binnenzijde (zolder)
	Foto 3: te slopen schuur en woning
	Foto 4: dak te slopen woning met gaas afgezet

2 Effectbeoordeling

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermde) en tabel 3-soorten (strikt beschermd). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en bestendig beheer, onderhoud of gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen.

Op basis van habitateisen, het oriënterende veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij de planlocatie verwacht worden.

Flora

Uit verspreidingsgegevens is gebleken dat in het plangebied tabel 2-soorten Gele helmbloem, Jeneverbes, Kleine en Ronde zonnedauw, Klokjesgentiaan, Steenbreekvaren, Tongvaren en Wilde gagel kunnen voorkomen. Bij het oriënterende veldbezoek is een indruk verkregen van de aanwezige standplaatsen en is gekeken naar de aanwezige soorten (vaat)planten. Tijdens dit veldbezoek zijn geen beschermde soorten aangetroffen en worden op basis van de inrichting van het plangebied ook niet verwacht. Effecten op beschermde planten als gevolg van de ontwikkelingen binnen het plangebied kunnen daarom worden uitgesloten.

Zoogdieren

Uit verspreidingsgegevens (Broekhuizen et al., 1992) blijkt dat er in of nabij het plangebied meerdere tabel 2/3-soorten kunnen voorkomen: de Eekhoorn, Steenmarter en het Wild zwijn (tabel 2) maar ook de Das, Waterspitsmuis en de Boomarter (tabel 3) kunnen mogelijk voorkomen. Het plangebied biedt, met uitzondering voor de Steenmarter, echter geen geschikt leefgebied voor de genoemde soorten. Daarvoor ontbreekt op de locatie de juiste habitat. Effecten op deze soorten kunnen daarom worden uitgesloten.

Het kleinschalige landschap met zijn agrarische functie en de aanwezigheid van houtwallen, struiken, vele boerderijen en verlaten schuurtjes biedt echter wel geschikt leefgebied voor de steenmarter. Op de locatie is een woning met daaraan een leegstaande schuur aanwezig. De inrichting van de locatie, enigszins rommelige karakter en de staat van onderhoud van de gebouwen, maken de locatie geschikt voor de Steenmarter. Bij uitvoering van de plannen kan een effect op de gunstige staat van instandhouding van de Steenmarter daarom niet op voorhand worden uitgesloten. Om uitsluitel te kunnen geven is nader onderzoek nodig naar de aanwezigheid van de Steenmarter.

Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Op basis van verspreidingsgegevens (Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997) kunnen in of nabij het plangebied meerdere vleermuissoorten worden verwacht. Het gaat hier om de Baardvleermuis, Franjestaart, Watervleermuis, Gewone en Kleine dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis en Gewone grootoorvleermuis. Alle vleermuizen vallen onder tabel 3 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor strikt beschermd.

Tijdens veldbezoek is gebleken dat in het plangebied veel lijnvormige landschapselementen aanwezig zijn, zoals de bomenrijen, die kunnen dienen als begeleidend element in een vliegroute. Deze lijnvormige elementen zullen onveranderd blijven. De vele gebouwen en diverse groenelementen in het gebied dienen als foerageergebied en zijn voor, tijdens en na de ontwikkeling voldoende voorhanden. Voor verblijfplaatsen maken vleermuizen gebruik van holle ruimtes in bomen en gebouwen. Van holle ruimte in bomen is op locatie geen sprake. De te slopen gebouwen hebben geen spouwmuur. Ook het dakbeschot is, door het ontbreken van besloten ruimte ongeschikt. Negatieve effecten op vleermuizen worden daarom niet verwacht.

Vogels

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status: Alle broedende vogels, hun broedplaatsen en de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Tijdens het veldbezoek zijn diverse vogels waargenomen, waaronder de Merel en Mus.

Tijdens het veldbezoek is gebleken dat het gebied bij uitstek geschikt is als leefgebied voor de Steenuil. De graslanden, vele houtwallen en (knot)bomen rijen bieden voldoende nestgelegenheid, voedsel, schuilmogelijkheden en jaagplekken. Ook bij bewoners van het gebied is bekend dat uilen nu en in het verleden in diverse bijgebouwen van boerderijen zich hebben genesteld, hetgeen bevestigd is bij voorgaande veldonderzoeken. De Steenuil is voor zijn voortbestaan sterk gebonden aan het kleinschalige cultuurlandschap. De onderzoekslocatie maakt onderdeel uit van het leefgebied van steenuilen. Vaste rust- of verblijfplaatsen zijn in de te slopen gebouwen echter niet aanwezig. De sloop van de gebouwen en de ontwikkeling van een nieuwe woning zullen geen aantasting van de functionaliteit van het Steenuilleefgebied veroorzaken.

Tijdens het veldbezoek is gebleken dat de Huis- en Boerenwaluw zich in diverse schuren rondom de boerderijen ophoudt. In en aan de te slopen gebouwen zijn geen sporen aangetroffen van nestplaatsen.

Uit informatie van de eigenaar blijkt dat de zwaluwen broeden in de schuren welke op het achterterrein zijn gelegen. Deze schuren en de foerageermogelijkheden in de omgeving blijven onveranderd. Er is voor deze soorten dan ook geen sprake van een negatief effect.

De Huismus is eveneens meerdere keren waargenomen tijdens het veldbezoek. De vele groenstructuren en rommelhoekjes rondom de boerderij bieden een geschikte habitat voor deze soort. Uit het gesprek met de eigenaar blijkt dat vooral in de schuren achter op het erf nestplekken aanwezig zijn. Deze schuren blijven bestaan. In de leegstaande en te slopen schuur zijn ook veel uitwerpselen van de Huismus aanwezig. Nesten van de Huismus zijn echter niet aanwezig. Naar verwachting heeft deze schuur een functie als verzamelplaats. Vaste rust- en verblijfplaatsen van de Huismus zijn beschermd. Het leefgebied van de Huismussen bestaat uit het gehele erf, waardoor bij sloop van de schuur het erf haar functie als leefgebied - met de mogelijkheid om te nestelen, te rusten en te verzamelen - behoudt. Het slopen van de schuur, waardoor deze verzamelplaats verdwijnt, heeft daarom geen negatief effect op de huismus.

Voor alle vogels geldt: Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dienen gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen gestart te worden of te worden uitgevoerd.

Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens (Herder et al., 2009) is gebleken dat in of nabij het plangebied meerdere tabel 3-soorten kunnen voorkomen, namelijk Poelkikker, Rugstreeppad, Heikikker en Kamsalamander (tabel 3). Tabel 2-soorten worden hier niet verwacht. Voor de Poelkikker, Rugstreeppad en de Heikikker geldt dat deze vaak te vinden zijn bij ondiepe, zonbeschenen water zoals (heide)vennen, sloten en overig water. Het landschap waarin de Kamsalamander wordt aangetroffen is bosrijk, bevat houtwallen of struweel en wordt gekenmerkt door kleinschaligheid. Echter wordt deze soort zelden gevonden in landbouwgebieden. Voor genoemde soorten geldt dan ook dat geen geschikte biotoop te vinden is binnen het plangebied. Negatieve effecten op amfibieën worden daarom niet verwacht.

Reptielen

Uit verspreidingsgegevens (Herder et al., 2009) is gebleken dat in of nabij het plangebied meerdere tabel 2/3-soorten kunnen voorkomen: Levendbarende hagedis (tabel 2) en Hazelworm, Ringslang en Gladde slang (tabel 3). De Ringslang is sterk gebonden aan een waterrijke omgeving, vanwege zijn afhankelijkheid van amfibieën. De Levendbarende hagedis, Hazelworm en de Gladde slang kunnen in droge gebieden voorkomen. Kenmerkend voor hun leefgebied is echter een (zeer) extensief gebruik en voldoende beschuttingsmogelijkheden. Het plangebied biedt geen geschikt leefgebied voor genoemde reptielen. Geconcludeerd wordt dat de aanwezigheid van en negatieve effecten op deze soorten uit te sluiten is.

Vissen

Uit verspreidingsgegevens is gebleken dat in het water welke nabij het plangebied stroomt een tabel 2-soort kan voorkomen, namelijk het Bermpje. Ook de aanwezigheid van de Kleine modderkruiper is mogelijk. De sloten in het plangebied stonden tijdens het veldbezoek droog of gedeeltelijk droog. Het plangebied vormt geen geschikt biotoop voor Bermpje, Kleine modderkruiper en/of andere beschermde vissen.

Dagvlinders

Diverse dagvlinders hebben in de Flora- en faunawet een beschermde status. Uit verspreidingsgegevens (Bos et al., 2006 en EIS-Nederland et al., 2007) is gebleken dat in of nabij het plangebied twee beschermde soorten kunnen worden verwacht, namelijk de Rouwmantel en het Heideblauwtje (tabel 3). Gezien het karakter van de ingreep, en de afwezigheid van geschikt biotoop, is geen sprake van een negatief effect op populaties van beschermde dagvlinders.

Libellen

Diverse libellen zijn in de Flora- en faunawet beschermd. Op basis van verspreidingsgegevens (Dijkstra et al., 2002 en EIS-Nederland et al., 2007) worden binnen of nabij het plangebied geen beschermde libellen verwacht (hoewel net als bij Dagvlinders een enkel zwervend exemplaar nooit is uit te sluiten). Gezien het karakter van de ingreep, en de afwezigheid van geschikt biotoop, is geen sprake van een negatief effect op populaties van beschermde libellen.

Overige ongewervelden

Als ongewervelden zijn in de Flora- en faunawet naast Dagvlinders en libellen ook enkele kevers (Vliegend hert, Brede geelrandwaterroofkever, Gestreepte waterroofkever, Heldenbok, Juchtleerkever), weekdieren (Bataafse stroommossel, Platte schijfhoren) en een kreeftachtige (Rivierkreeft) beschermd door de Flora- en faunawet. Het plangebied en directe omgeving voorzien voor geen van deze soorten in een geschikt habitat en/of bevat geen geschikte (landschap)elementen. De aanwezigheid van en effecten op deze soorten worden dan ook uitgesloten.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies Flora- en faunawet

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en). De andere soortgroepen worden in dit hoofdstuk dan ook verder buiten beschouwing gelaten.

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Flora- en faunawet soorten (tabel 2/3) die mogelijk geschaad worden

Soortgroep	Soorten planlocatie	Verbodsbepalingen *
Flora	Geen (aantasting van) tabel 2/3-soorten	Niet van toepassing
Zoogdieren	Mogelijk aantasting van steenmarter, vervolgonderzoek noodzakelijk	Artikel 11
Broedvogels, tijdens broedseizoen	Geen (aantasting van) vogels tijdens broedseizoen mits uitvoering buiten broedseizoen	Niet van toepassing
Broedvogels, vaste verblijfplaatsen	Geen (aantasting van) vaste verblijfplaatsen	Niet van toepassing
Vleermuizen	Niet aanwezig	Niet van toepassing
Reptielen	Niet aanwezig	Niet van toepassing
Amfibieën	Niet aanwezig	Niet van toepassing
Vissen	Niet aanwezig	Niet van toepassing
Dagvlinders	Niet aanwezig	Niet van toepassing
Libellen	Niet aanwezig	Niet van toepassing
Overige ongewervelden	Niet aanwezig	Niet van toepassing

*** Toelichting verbodsbepalingen tabel:**

Artikel 2: Zorgplicht en Zorgvuldig handelen ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Zoogdieren - nader onderzoek steenmarter

De Steenmarter is vrijwel geheel gebonden aan bebouwing als verblijfplaats, hoewel bijvoorbeeld ook holtes in bomen gebruikt kunnen worden. Opstallen die al enkele jaren leeg staan, bieden voldoende mogelijkheden als verblijfplaats voor deze soort. De aanwezigheid van deze soort is daarom zeer goed mogelijk. Aanvullend onderzoek moet aantonen welke functie de onderzoekslocatie voor de Steenmarter heeft.

Vogels - voorwaarden bij uitvoering

Alle broedende vogels, hun broedplaatsen en de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd. Sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken dienen gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dienen daarom buiten het vogelbroedseizoen gestart te worden of te worden uitgevoerd.

3.2 Toelichting nader onderzoek

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat een overtreding van verbodsbepalingen *met zekerheid* moet kunnen worden uitgesloten. Uitsluitel is alleen mogelijk op basis van voldoende en actuele gegevens. Wanneer negatieve effecten op soorten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, is daarom nader onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten noodzakelijk. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing, danwel verklaring van geen bezwaar, dient de daadwerkelijke aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. Hierbij geldt een 'omgekeerde bewijslast' waarbij de initiatiefnemer verantwoordelijkheid draagt.

Toetsing van de beoogde ingreep aan door de Flora- en faunawet beschermde natuurwaarden laat zien dat voor de steenmarter niet kan worden uitgesloten dat een negatief effect optreedt. Nader (veld)onderzoek naar de aanwezigheid en gebruik van de planlocatie door genoemde soorten is daarom nodig. Dit onderzoek bestaat uit enkele veldbezoeken waarbij de aanwezigheid wordt vastgesteld of uitgesloten onder meer aan de hand van waarnemingen, sporen en uitwerpselen.

Door het tijdig uitvoeren van sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken kan het plangebied onaantrekkelijk gemaakt / gehouden worden teneinde eventuele (nieuw)vestiging van beschermde soorten te voorkomen. Wanneer de sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken plantetechnisch nog niet nodig is, zou echter ook in overleg getreden kunnen worden met het Ministerie van EL&I over het *vooraf* toestaan van de uiteindelijke verwijdering van eventueel naderhand gevestigde beschermde dier- of plantensoorten. Op deze manier kan het in ongebruik zijnde plangebied tijdelijk ruimte bieden aan pionierssoorten.

3.3 Vervolg planvorming

Voor de beoogde plannen aan de Schoonengweg 8 te Voorthuizen geldt dat nader onderzoek nodig is naar de aanwezigheid van de Steenmarter. Gezien de omvang van het erf met diverse bijgebouwen kan echter op voorhand geconcludeerd worden dat bij afdoende mitigerende maatregelen geen sprake is van een overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Ongeacht of de Steenmarter dus wel of niet aangetroffen wordt, geldt dat de beoogde plannen dus reëel en uitvoerbaar zijn. De (ruimtelijke) vergunning- en planprocedures kunnen daarom doorgang vinden.

Indien de Steenmarter wordt aangetroffen geldt tevens dat de noodzaak tot het daadwerkelijk in bezit hebben van een goedgekeurd mitigatieplan of een verklaring van geen bezwaar is gekoppeld aan de uitvoeringsfase (niet aan de plan- en vergunningfase).

Het laten goedkeuren van het mitigatieplan én het uitvoeren van de bijbehorende mitigerende maatregelen dient wel vóór aanvang van de daadwerkelijke werkzaamheden afgerond te zijn.

Geldigheid

Afhankelijk van de tijd tussen dit onderliggende onderzoek en van de sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken, kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten. Met name bij het in ongebruik raken van grond en/of bebouwing is de kans op (nieuw)vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

4 Literatuur

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]
De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]
Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]
De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]
Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Herder J.E., A. van Diepenbeek & R.C.M. Creemers, 2009]
Verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën 2008. Stichting RAVON, Nijmegen. Rapport 2009-03.

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]
Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]
Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

[Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007]
Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

Bijlage 1

Toelichting Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, voorheen LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën namelijk:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Daarnaast zijn van een aantal soorten de vaste rust- en verblijfplaatsen én de functionele omgeving jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

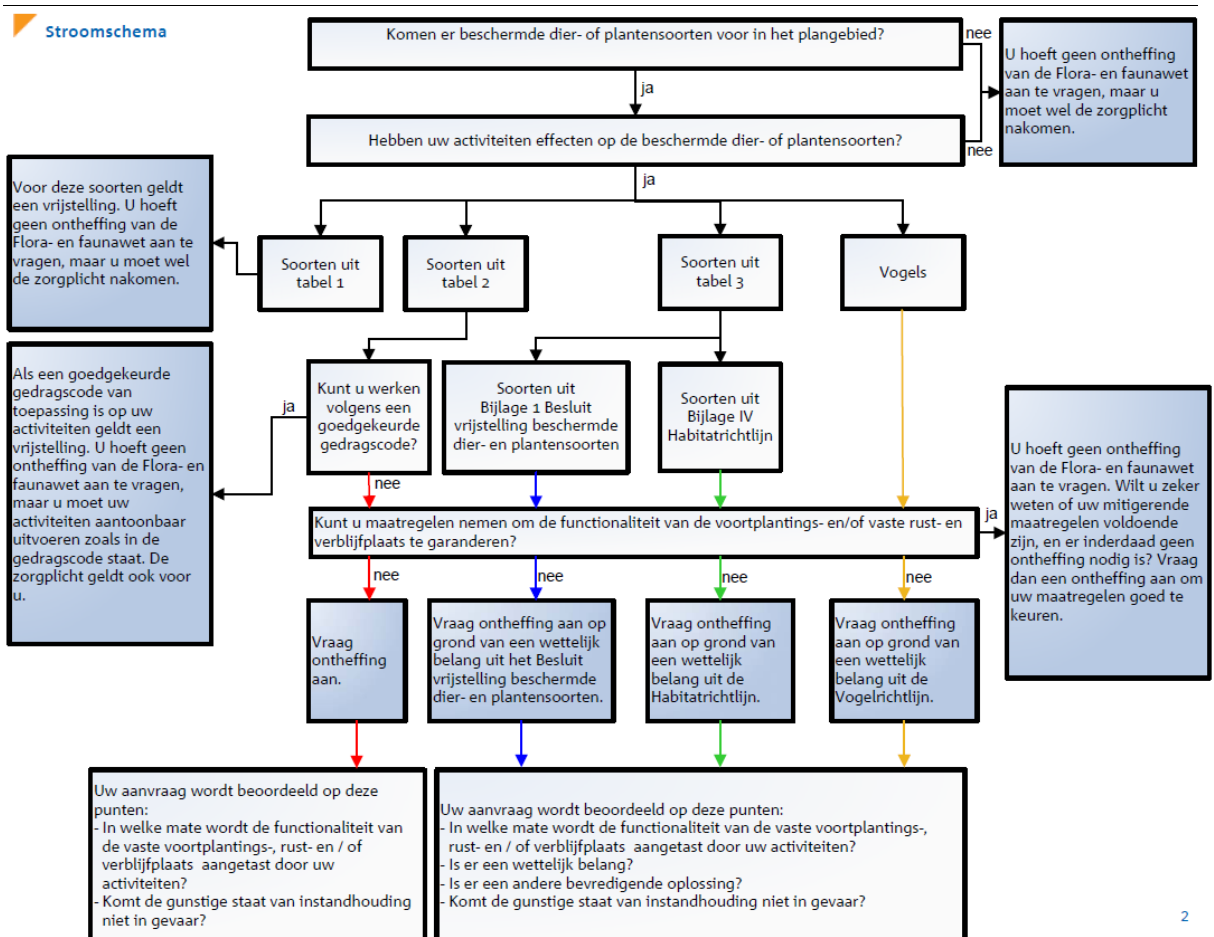
De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alleen toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van EL&I. Een mitigatieplan of ontheffing dient in het bezit te zijn voorafgaand aan de start van de uitvoeringsfase.

- Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd
Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, beschadigen of verwijderen van beschermde planten
Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren
Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijf- en voortplantingsplaatsen
Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren
Artikel 13: Verbod: bezit van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2- en 3-soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van EL&I goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode.

Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2- of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Recentelijke uitspraken van de Raad van State leren dat maatregelen alleen als 'mitigatie' bestempeld mogen worden wanneer deze gericht zijn op het (vooraf) voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen. In gevallen waar effecten verwacht worden, vormen de te treffen maatregelen echter vaak een compensatie van aanvankelijk wel optredende effecten. Alleen wanneer maatregelen die gericht zijn op het *geheel en vooraf voorkomen* van effecten (en overtreding verbodsbepalingen) kan de term 'mitigatie' gebruikt worden. Het verdient de aanbeveling een mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer maatregelen gericht zijn op het *wegnemen* van aanvankelijk optredende effecten, dienen deze als 'compensatie' aangemerkt te worden. In dat geval is dus ook sprake van een overtreding van verbodsbepalingen (er is immers een al dan niet tijdelijk effect) en is een ontheffingsaanvraag noodzakelijk.

Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.

Figuur B1.1 Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mag worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)

Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van EL&I in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van EL&I geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)

Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van EL&I eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort²

² De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

- a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
- b) *Bescherming van flora en fauna*
- c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
- d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
- e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
- f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
- g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
- h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
- i) *Bestendig gebruik*
- j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*

Voor tabel 3-soorten uit de bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
- b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan onder andere gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*
- c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
- d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is van alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 tot en met 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alleen tijdens de broedperiode.

Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5-soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil)
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus)
3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk)
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil)
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenvalk)

Het bevoegd gezag hanteert voor categorie 1 tot en met 4 de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespendif en Zwarte wouw*. De vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van deze soorten zijn daardoor jaarrond beschermd. De rust- en verblijfplaatsen van de soorten van categorie 5 kunnen echter óók jaarrond beschermd zijn wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de aanwezige rust- en verblijfplaatsen. Voor categorie 5 hanteert het bevoegd gezag de volgende soorten: *Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenvalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht*.

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt geen ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

- a) - *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
 - *Veiligheid van het luchtverkeer*
 - *Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren*
 - *Bescherming van flora en fauna*
- b) *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- c) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van EL&I, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken".

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is.

Over de Rode Lijst

De Rode Lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode Lijst zijn geplaatst, zijn alleen beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist.

Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt gebracht. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijstsoorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist.